J. P. BREYN

DE MELONIBUS PETREFACTIS

MONTIS CARMEL

1722

Library of the Museum

OF

COMPARATIVE ZOÖLOGY,

AT HARVARD COLLEGE, CAMBRIDGE, MASS.

Founded by private subscription, in 1861.

DR. L. DE KONINCK'S LIBRARY.

No. 1322.

JOHANNIS PHILIPPI BREYNII,
M. D. ACAD. IMPERIALIS NAT. CURIOS.
ET REG. SOCIET. ANGLICAN. SODALIS

EPISTOLA

DE

MELONIBUS PETREFACTIS MONTIS CARMEL

VULGO CREDITIS,

AD

ILLUSTREM VIRUM

DOMINUM,

D. JOHANNEM ANDERSON,

J. U. D. INCLYTÆ HAMBURGENSIUM
REIPUBL. SYNDICUM PRIMARIUM, &c.

CUI ANNEXÆ

BINÆ EPISTOLÆ AD AUTHOREM
DATÆ,

ALTERA

DE AQUIS MARTIALIBUS OLONICENSIBUS,

ALTERA

DE PSEUDO-SUCCINO,
QUOD PAUCOS ANTE ANNOS EX AFRICA
IN BELGIUM DEFERRI COEPIT.

LIPSIÆ,
LITERIS IMMANUELIS TITII,
Sm M DCC XXII.
1722

MCZ LIBRARY
HARVARD UNIVERSITY
CAMBRIDGE, MA USA

ILLUSTRI VIRO,

D. JOHANNI ANDERSON,

J. U. D.

REIPUBL. HAMBURGENSIS SYNDICO PRIMARIO, &c.

MECÆNATI SUO,

JOHANNES PHILIPPUS BREYNIUS, M. D.

S.

SExtus jam volvitur annus, ex quo MECÆNAS OPTIME, Literis, Lutetia Pariſiorum, ubi tunc pro Publico non minus, quam Literario degebas Bono, ſingularem humanitatem æque ac amorem in Hiſtoriæ Naturalis ſtudium, ejusque Cultores Patrocinium ſpirantibus, ultro mihi literarum ape-

ruiſti commercium. Fateor nihil fere mihi potuiſſe contingere jucundius; quare ambabus, quod ajunt, ulnis occaſionem hanc amplexus, Amicitiam Tuam auro mihi cariorem mutuis pro modulo officiis fovi & ad cineres usque fovere conſtitui. Tantum enim literæ Tuæ mihi excitarunt Tui deſiderium & vix effabilem æſtimationem, ut me, jam campum laudes Tuas prædicandi nactum, vix continere poſſim, quin literas haſce optime meritis repleam encomiis. Sed ſingularem Tuam, qua emines, modeſtiam offendere vereor; quare ut nihil de meritis Tuis, ILLUSTRIS PATRONE, in Rempubl. aptiori calamo delineandis, nunc dicam, pauca mihi ſaltem facere liceat verba de inſigni amore Tuo in literarum ſtudia; & imprimis in illud, quod Hiſtoriæ jucundiſſimam & utiliſſimam partem Naturalem ſcilicet, ne dicam cujuscunque ordinis hominibus ſcitu neceſſariam rimatur. Huic namque Curis Politicis quamvis ad nauſeam onuſtus, ſæpius, animi recreandi gratia, ſummo ardore incumbis; Resque Naturales, imprimis ad Foſſile Regnum pertinentes, ex omni Terræ angulo, variis egregiis Viris, qui favorem & Amici-

Amicitiam Tuam certatim ambiunt, adjutus, in ampliſſimum Muſeum Tuum confers. Nec Tibi, ipſummet easdem poſſediſſe, ſufficit, ſed partem earum Amicis iterum & Alumnis ſumma liberalitate impertis. Quod ipſe ſane ſatis ſuperque expertus vel publice teſtari poſſum; dum Muſeolum meum egregiis Gallicanorum Foſſilium & nuperrime etiam Haſſiacorum Collectionibus ditare non minus, quam ornare dignatus es. Pro qua ſumma Humanitate me Tibi ſummopere devinctum publice fateri neceſſe duco; quemadmodum & pro prolixis, quas aliquoties, invitis etiam publicis negotiis, de Re Literaria & Naturali ſumma *ἀκριβείᾳ* tractantes, unde tanquam bellaria eas ſemper habui Atticis præferenda, ad me dediſti, literis; quarum an humanitatem ſuavitatemque eruditioni, an hanc illis præferrem, ſemper hæſi dubius. Cum autem inter alia etiam aliquando decantatorum Melonum, vel Citrullorum Montis Carmel mentionem injiceres, eorumque duo adderes ſpecimina ex ipſo monte Carmel Tibi transmiſſa, ego mox candide, ut ſoleo, mentem meam de iis Tibi aperui, eosque non vegetabiles fœtus petrefactos, ſed

Lapides naturales ſui generis eſſe dixi. Tu, VIR ILLUSTRIS, Te contrariam fovere ſententiam mihi mox reſpondiſti, rogans ut aliquando publice mentem meam ſuper hanc materiam fuſius explicarem: ut veritas, quam ambo unice quærebamus, eluceret; quod ut eo melius præſtare poſſem, aliquot horum Melonum delineationes vivis coloribus à perito artifice accuratè ad archetypa, quæ poſſides, expreſſas exhibuiſti. Ego me Tibi obtemperaturum promiſi; ſed quod doleo variis negotiis impeditus, ad hunc usque diem vel invitus promiſſis ſtare diſtuli, quod autem ulterius differre piaculum duco, quare ſine pluribus me verborum ambagibus ad rem ipſam accingo.

Claros inter in Sacro Codice Montes non ultimus eſt Carmel dictus. Situs erat in Tribu Filiorum Aſſer, non procul a Mari (a) Mediterraneo, altitudine, (b) fertilitate & amœnitate (c) (unde ſæpius a Prophetis Carmel pro agro fertili & amœno uſurpatur,) imprimis miraculoſo Magni Eliæ Prophetæ Sacrificio

(a) Joſuæ Cap. XIX, 26. It. Jerem. C. XLVI, 18.
(b) Amos C. IX, 3. (c) Eſaiæ C. XXXV, 2.

crificio (d) ut poſtmodum Eliſæ habitatione (e) celebris. Diſtinguendus ab alio Monte ejusdem Nominis in Tribu Judæ ſito. (f) Secundum hodiernos mons Carmel ſ. Carmelus, (vel Charmel, hodie Arabibus Cirmel ſ. Kerme ſ. Karmain, præfixo vocabulo Gebel, quod montem denotat) ſalutatur, (Kerme vero vitem, vel vineam ſignificat, Karmain duas vineas) ſitus eſt in Syria non procul a Mari Mediterraneo & urbe Acra, Ptolemais olim dicta, per aliquot, ut tradunt, milliaria Gallica multis jugis juxta litus maris in modum Promontorii ſe extendens. A priſtina ſua fertilitate immane quantum mutatus, ita ut ſaxoſus nunc ſit, paucis ſylveſtribus arboribus, vel dumetis, variisque feris præditus. (g) Paret hic Mons Principi Arabi Emir Tarabeo dicto, teſte *von Troilo*. (h)

Monachi, qui Diſcalceati Montis Carmel ſalutantur, huic monti & nomen & originem debent, cum Eliam Patronum Ordinis ſui colant, eumque prima ejus fundamenta jeciſſe ſeptem Summorum Ponti-

(d) 1. Reg. C. XVIII. (e) 2. Reg. C. IV, 25.

(f) 1. Samuel. C. XXV, 2. (g) Vid. Ol. Dapperi Deſcript. Syriæ p. 75.

(h) Orientaliſche Reiſe-Beſchr. p. 67.

Pontificum teſtimoniis confirmati, temere ſtatuant. Hi monaſterium hodienum in monte poſſident ſaxo fere totum inſculptum. Vide *Ol. Dapperum loc. cit.* qui varia de hoc monte, ejusque ſpecubus, quorum magno numero ſcatet, ex variis Authoribus notatu digna refert, quæ autem, utpote parum ad ſcopum noſtrum facientia, lubens tranſeo.

Sed prætereundus nobis non eſt locus in hoc Monte, qui *Campus Melonum* ſalutatur, (i) a *Melonibus petrefactis*, qui copioſe ibidem, (quamvis hodie teſtibus literis ab Amico quodam ex urbe Acra ad Te datis, rariſſime) reperiebantur, quos miraculo Prophetæ Eliæ Melonem rogantis ab hortulano ejusdem loci, qui non Melones, ſed lapides eſſe, quos habebat, Prophetæ frivole reſponderat, in genuinos lapides hodienum adhuc ſuperſtites mutatos, tradunt. Eandem Cantilenam inter alios canunt *Thevenottus*, (k) qui ſe ejusmodi Melonem petrefactum a Monachis ejus loci dono accepiſſe quoque gloriatur; item *von Troilo*, (l) cujus ipſiſſima verba mihi hic apponere liceat:

(i) Teſte Doubdam, apud Olaum Dapperum l. c. p. 78.

(k) Itinerar, L. 2. p. 303. (l) l. c. p. 68. ſeq.

liceat: Hier muß ich auch anführen, was mir denck„
würdiges damahlen von dem Propheten Elia iſt er„
zehlet worden: daß, als er einesmahls auf dem Ber„
ge (loquitur de Monte Carmel) hin und her gegan„
gen ſey, habe er in einem Garten etliche ſchöne Me„
lonen liegen ſehen, und weil ſie ihm eine Luſt und Ap-„
petit gemacht, hab er den Gårtner angeſprochen, er„
ſoll ihm eine davon verehren; Darauf der Gårt„
ner ihme verlachet und ausgeſpottet, und geſagt, er ſe„
he nicht recht, und kennete es nicht, was es wåren,„
er vermeynte wohl, es wåren Melonen, es wåren„
aber nur ſolche groſſe gefårbte und natůrliche Stei„
ne. Ey ſo mögen es Steine ſeyn! antwortete der„
fromme Mann, ſollen alſo von Stund an alle groſſe,„
mittlere und kleine Melonen deſſelben Gartens in lau„
ter Steine verwandelt worden ſeyn. Der Gårtner„
als er dieſes geſehen, habe ſich hefftig darůber erzůr„
net, und aus Grimm alle die in Stein verwandelte„
Frůchte ůber den Berg herunter geworffen, und die„
ſes wåren dieſelben Steine, deren noch etliche heuti„
ges Tages daſelbſt gefunden werden. Die Schale„
iſt etwas grůnlicht, und recht, wie die Kukumern„

 oder

„oder grüne Kürbis, inwendig haben ſie wie andere „rechte Melonen ihre Körner, welche auch ſteinern „ſind, glänzen aber wie die ſchönſten Diamanten; „als ich dar geweſen, wurde mir eine von den Carme- „litaner-München verehret, war aber in zwey Stücke „geſpalten, ſonſt über die maßen ſchön und mit höch- „ſter Verwunderung anzuſehen.

Cornelius de Bruyn (m) horum petrefactorum Melonum quoque, ſed omiſſa fabuloſa petrefactionis origine, injicit mentionem, quorum aliquot ipſi in Monte Carmel traditos fuiſſe teſtatur, eorumque primus, quod ſciam, tam integri, quam diffracti exhibet icones; inſuper addit: *hi Melones lapidei externe, eadem figura ac veri præditi ſunt, quidam ſphærica, alii oblonga, eadem quoque ac veri gaudent magnitudine, cortexque ejusdem fere craſſitiei. Diffracti cavitates oſtendunt inſtar verorum fructuum, odorem etiam aliqualem non ingratum ſpirantes. Præterea refert, ſe una cum melonibus etiam olivas accepiſſe lapideas, quas addita figura illuſtrat.* Sed quis non iſtas olivas meros eſſe Lapides Judaicos, vel in Lapidum figura-

(m) Reyſen door klein Aſia p. 306.

guratorum Hiſtoria mediocriter verſatus facile videt. Supra citatis cautius agit *Monconyſius* (n) de Monte Carmel verba faciens, ubi ait: *Apres la Meſſe le* „ *Frere Abdella me donna une de ces pierres, qu'on,* „ *nomme Melons, dans les quelles il ſe trouve des fort* „ *belles choſes, comme cryſtaux congelés.* „

Cum vero tot itinerariæ relationes horum Melonum ſpecioſam adeo faciunt mentionem, miror ſane de iisdem apud omnes Lithologos Muſeorumque Scriptores altum rèperiri ſilentium; quare ut pateat, quid de his *Melonibus*, ſ. ut alii volunt, Citrullis (Germanice Waſſer-Melonen) *petrefactis Montis Carmel* ſit ſentiendum, eorum paucis deſcriptionem, cum a nemine hactenus ſatis accuratè tradita ſit, hic præmittendam duxi, ex binis ſpeciminibus & aliquot figuris Tua, ILLUSTRIS ANDERSONI, Munificentia mihi transmiſſis, concinnatam.

Sunt nimirum Lapides conglobati, nunc Sphæroidei, nunc ferme Sphœrici variæ magnitudinis, ab ovi Gallinacei enim ad mediocris Melonis, imo majoris, ut ex partibus eorum, quas depictas mihi trans-

 miſiſti,

(n) Dans le Journal de Voyages p. 329.

miſiſti, concludi poteſt, adſcendunt dimenſionem, immerſi ſaxo arenario ſatis duro, dilute cinerei coloris, a quo liberati ſuperficie gaudent æquali non nihil ſcabra, coloris griſei, ſæpius ferruginei dilutioris. Diffracti in meditullio cavitem fovent irregularem plerumque, nunc majorem,nunc minorem, Lapidis magnitudini ut plurimum proportionatam, minutis cryſtallinis concretionibus, diaphanis & ſplendentibus,cuſpidibus ſæpius hexangulis, verſus globi centrum directis, undique veſtitam, ſive ut me melius explicem: ipſa lapidis ſubſtantia, quæ marmorea eſt, polituram admittens, flaveſcentis coloris inſtar Marmoris fere Florentini, dimidium pollicem, ſubinde integrum, pro magnitudine ſpeciminis craſſa, quamvis etiam in eodem ſpecimine non ubique æqualis, cujus margo circumcirca ad dimidii ſtraminis craſſitiem, dilutiore colore ſe a reliqua ſubſtantia diſtinguit,& quaſi corticem mentitur, in interna cavitate circumcirca in Cryſtallos effloreſcit.

Antequam vero demonſtrem, quid re vera ſint hæc, de quibus ago, foſſilia corpora, operæ pretium erit, ut prius diluam fabulam ſupra narratam, & probem,

bem, ea non eſſe Melones vel Citrullos petrefactos. Hoc autem evidens fit:

I. Ex non ſuperficiaria, ſed diligenti horum Corporum cum veris Melonibus & Citrullis, tam quoad externam, quam internam figuram collatione, ubi apparebit:

Primo ſuperficie gaudere ſemper æquali, nunquam ſulcata, qualis ſæpius in Melonibus & Citrullis eſſe ſolet. Secundo nunquam pediculi, cui neceſſario, ſi unquam Melones vel Citrulli fuiſſent, debuiſſent adhæſiſſe, vel leviſſimum adeſſe veſtigium; Tertio nullas in cavitate apparere diviſiones ordinatas, multo minus ſemina, prout in veris fructibus reperiuntur; quæ enim à quibusdam pro ſeminibus petrefactis venditantur, re vera non ſemina, neque ullo modo Melonum Citrullorumve ſeminibus ſimilia, ſed meras eſſe cryſtalliſationes, vel nudo oculo patet.

II. Ex petrefactorum natura quoque demonſtrari poteſt, nec Melones, nec Citrullos naturaliter in lapides mutari poſſe, quia nimis ſucculenti, & putredini ſummopere obnoxii ſunt; quæcunque enim hactenus, vel ipſe in muſeolo poſſideo, vel in aliis

 muſeis,

muſeis, quæ bene multa vidi, in variis regionibus petrefacta, vel ex eorum genere fuerunt, quæ natura ſua proxime ad lapideam accedunt: ut corpora corallina, teſtacea, cruſtacea, oſſea, &c. vel ſubſtantiæ nonnihil ſiccæ & putrefactioni non adeo facile ſubjecta: ut ligna & plantæ epiphylloſpermæ &c: Si quis mihi objiciat, tamen ſubinde apud Authores fructuum horæorum petrefactorum reperiri mentionem; imo in muſeo metallico Ulyſſis Aldroandi. (o) Cucurbitæ, Melopeponitarum & Perſicitæ reperiri Icones & deſcriptiones; huic reſpondeo, illos Authores externa quadam ſpecie fuiſſe ſeductos; nec dubito, ſi rite examinentur iſti lapides, eos fructus ejusmodi nunquam fuiſſe, ſed meros lapides figuram ſuam aliis cauſis accidentalibus debentes, facile demonſtrari poſſe, cum nec in ipſo Aldroandino Muſeo ſupra citato Ambroſinus eos pro fructibus petrefactis ſed Lapidibus Fructuum figuras referentibus venditet.

Nec firmiori ſtat talo objectio a Miraculo, quod Monachi, ut ſupra dictum, crepant, deſumta. Nam ejus-

(o) p. 504. & ſeq.

ejusmodi miracula ſimpliciter nego, affirmanti vero incumbit probatio; Nec in Hiſtoria Sacra, ullum, præter unicum Uxoris Lothi in ſalis ſtatuam, quod alii ſaxum interpretantur, ejusmodi miraculoſæ metamorphoſeos exemplum occurrere memini.

Ego vero *Melones* hoſce falſo dictos *petrefactos* pro *meris Lapidibus naturaliter concretis* habeo, & quidem ex eorum genere, qui certa quadam figura præditi ſunt; ſpeciatim ſcilicet pro *Matricibus Marmoreis, globoſis Cryſtallorum* ſ. *cryſtallinis concretionibus gravidis*, quales etiam ſubinde in aliis regionibus reperiuntur. *Ferrando Imperato* (p) vocatur *Ventre Cryſtallino* i. e. *Uterus Cryſtallinus, ab aliis Ætites Enydros dictus, quaſi Aquilinus humore gravidus, a quo condenſentur ingemmationes.* Conferatur & *Wormii Muſeum* (q) ubi ex Feroënſibus Inſulis hujus ſpecies deſcribitur nomine *Matris Cryſtalli*, & *Calceolarianum*, (r) ut & *Mylii Saxonia ſubterranea.* (s) *Schütteo* in 'Ορυκτογραφίᾳ *Jenenſi* (t) nomine *Ætitarum cum Lapillis Cryſtalli inſtar ſplendentibus & in-*

teriori

(p) Hiſt. Nat. L. 24. C. 19. (q) p. 101.

(r) Muſ. p. 222. (s) P. I. p. 37. (t) p. 64.

teriori cortici adnatis in agro Jenenſi repertarum veniunt. Videatur & *Agricola de Natura foſſilium.* (u) Cum autem hæ Matrices ratione locorum natalium, ſubſtantia, figura, colore &c. differant; hæ quoque, quantum ego novi Carmelo Monti, non Eliæ, ſed naturæ miraculo videntur propriæ; quamvis & alibi ſimiles reperiri poſſe non inficias eam. Interim, ut ab aliis hujus generis ſpeciebus in Curioſorum Muſeis diſtingui poſſint, nomine *Matricis Marmoreæ, globoſæ, Cryſtallorum, Montis Carmel* inſignire placuit.

Fabulæ ſupra memoratæ anſam procul dubio dedit ſuperſtitio & miracula pro lubitu fingendi prurigo, quibus vulgo ad ſuperſtitionem proclivi facile imponere ſuamque hinc implere crumenam egregie norunt Monachi. Similium fabularum exempla, antequam huic Epiſtolæ colophonem imponam, ob materiæ affinitatem, nonnulla hic ſubjungere mihi liceat. Cujus generis eſt, quam *Petrus Bellonius* (w) de *Ciceribus petrefactis* refert ſequentem in modum: „*Poſtridie ſumto prandio in Monaſterio Franciſca-* „*norum, ad Bethlehemiticum iter, quod binorum duntaxat*

(u) L. 5. C. 17. (w) Obſervat. L. 2. C. 87.

taxat eſt milliarium, nos comparavimus. Emenſo „ dimidio miliari, vaſtam Terebinthum invenimus, „ ſub qua diva Virgo quieſcere ſolebat, cum ex Bethle- „ hem Hieroſolymam proficiſceretur, juxta quendam „ agrum, lapillis quibusdam rotundis obſitum, magni- „ tudine & forma Ciceris. Vulgi opinio eſt, Divam „ Virginem, dum hac iter faceret, quendam conſpexiſ- „ ſe, qui Cicer ſereret, eumque interrogatum, quidnam „ ageret, reſpondiſſe: lapillos ſero: ab eo tempore ſolum „ petroſum remanſiſſe, tanquam Cicer in lapillos fuiſ- „ ſet tranſmutatum. „

Rauwolvius, qui anno Chriſti 1573. iter ſuum Orientale aggreſſus eſt, eam (x) mutatis quibusdam circumſtantiis ſequenti modo narrat: Ferner zu „ halbem Weg, kommet man auf einen Berg, auf „ welchem zu oberſt beyde Stådt zu gleich, Jeruſalem „ und Bethlehem zu ſehen. Darfür hinein ein wei- „ tes Thal, daß wohl ſchroſig, aber an Wein und Korn „ ziemlich fruchtbar. In dem ein Acker zur rechten an „ der Straſſen, der Ciceren-Acker genennt, welcher da- „ her, wie ich berichtet worden, den Nahmen bekommen. „ Man ſagt, es hab ſich auf eine Zeit begeben, als der „

(x) Vid. Itinerarium p. 449.

„HErr Chriſtus da fürüber gegangen, und einen
„Mann erſehen, der Ciceren Erbis geſäet, hab unſer
„lieber HErr Chriſtus ihn freundlich angeſprochen und
„gefraget, was er da ſäe, darauf der Mann ſpöttlich
„geantwortet, und geſagt habe, er ſäe Steinlein. Alſo
„habe ihm der HErr wieder zur Antwort gegeben, ſo
„geſchehe, daß du des Saamens einſammleſt, wie du ge-
„ſaget haſt. Alſo ſoll er zu Herbſt-Zeiten in dieſem
„Acker für die rechter Cicer Erbis, lauter Steinlein
„gleicher Gröſſe und Form gefunden haben. Dem ſey
„nun, wie ihm wolle, ſo muß ich gleichwohl bekennen,
„daß ſie noch heutiges Tages in dem Acker zu finden.
„Dann im Fürüberziehen unſer etlich darein gegangen,
„und deren nicht wenig darin geſammlet haben, welche
„in der Gröſſe, Farb, ja allem den gelben Ciſerbiß (von
„Arabern Ommos, den Latinis Cicer arietinum ge-
„nannt,) ſo gleichförmig, daß ſie von rechten natürli-
„chen nicht bald zu unterſcheiden.

„*Monconyſius* (y) vero ita tradit: *Vis à vis à*
„*main gauche eſt un champ, ou l'on dit, que la Vierge*
„*paſſant par là, trouva des paiſans, qui ſemoient des*
„*pois, elle les pria de luy en donner, ils luy dirent, que*
c'etoit

(y) l. c. p. 313.

c'etoit des pierres, à quoy elle repartit, qu'ils en recue-„ illiroient, & depuis, il n'y peut rien croitre, que des„ pierres, les quelles ont la figure des pois.„

Ego ejusmodi Lapillos ex Gazophylacio *Jacobi Golii*, nomine *Piſorum Lapideorum Bethlehemiticorum* poſſideo, & unum vel alterum naturali dimenſione delineandum curavi. Vid. Tab. I. Fig. 5. Sunt nimirum lapilli nunc figuræ ferme Sphæricæ, nunc Sphæroideæ, ſæpius irregularis, magnitudine a Viciæ ſeminis, ad Ciceris accedente ſuperficie non nihil ſcabra, colore interné & externe albo flaveſcente, ſubſtantia ad calcarium lapidem accedere videntur, intus ſolidi & diffracti nulla lamellarum veſtigia habentes. Hi prima facie Ciceres albos ſatis bene referunt, imprimis ſi ab homine rudi conſpiciantur, unde & fabulæ, ſuperſtitione accedente, origo; ſed accurate examinati, figura a Ciceribus multum differre, facile apparet; nec dubito eos ex eorum genere eſſe, qui ante aliquot annos prope Zuichau reperti ſunt lapilli ſoluti partim in terræ ſuperficie, partim ſaxo ceu Matrici ſuæ adhuc inhærentes, amygdalas, Phaſeolos, piſa aliave ſemina aliquo modo referentes a *Cl. My-*

lio (z) nomine Mandel- und Bohnen-Steine deſcriptæ & delineatæ.

Quid *de Viperis Melitenſibus*, Apoſtoli Pauli in Melita Inſula, quæ nunc Maltha dicitur, naufragium patientis, & a Vipera, ut Sacræ Literæ (a) teſtantur, demorſi, miraculo, (ut tradunt) quo omnes ejusdem Inſulæ viperas in lapides transmutavit hodienum ſuperſtites, *petrefactis* ſentiendum ſit, alibi dixi: (b) nimirum eas eſſe, Tubulariæ ſ. Vermiculariæ cujusdam Marinæ Majoris in Melitenſi terra ſepultæ ſpecimina, quod inter alios *Auguſtinus Scilla* in eleganti tractatu, cui titulum fecit: *la Vana Speculatione diſingannata dal ſenſo*) omnium optime demonſtravit.

Idem judicium ſit de *Gloſſopetris Melitenſibus*, quas *linguas Viperarum* vulgus dicit *petrefactas*. Quod plane abſurdum eſſe facile liquet, ſi cogitemus, nullam plane has inter Gloſſopetras & linguas Viperarum eſſe ſimilitudinem. Gloſſopetras vero Canis Carchariæ & Stampellæ Italis dictæ aliorumque piſcium eſſe dentes, terra obrutos & lapidefactos poſt *Fabium*

(z) In Saxon. Subterr. Part. I. relat. 5.

(a) Act. C. XXVIII. v. 3. ſeq.

(b) Ephemerid. Nat. Curioſ. Cent. 7. Obſ. 1.

Fabium Columnam & *Nicolaum Stenonem* adeo confirmavit ejusdem *Auguſtini Scillæ* diligentia, qui easdem, cum variæ figuræ reperiantur, præter Canem Carcharian, quoque ex piſcibus *Canicola* & *Vacca* Italis dictis deduxit, ut jam fungum pro cerebro habere oporteat illum, qui de veritate hujus aſſerti dubitet.

Oculi Serpentum Melitenſes vulgo dicti ejusdem quoque ſunt originis, nimirum dentes molares piſcium, *Sarco, Orata & Dentato A. Scyllæ* dictorum terra ſepulti & petrefacti, quod pariter egregie demonſtravit ſæpius laudatus *A. Scylla*, ego quoque in Muſeo meo ex collatione horum lapillorum, cum mandibula ejusmodi piſcis dentibus referta naturali, ad oculum demonſtrare valeo.

Reſtant adhuc *Numiſmales Lapides Tranſylvaniæ*, de quibus *Carolus Cluſius* (c) ſequentem ſpecioſam refert hiſtoriam: *S. Ladislaum Regem ferunt* „ *primum tota Ungaria a Tartaris pulſum in Daciam,* „ *ſive Tranſylvaniam profugiſſe in urbem Claudiopolim* „ *ſive Coloſwar: iſtic cum opulento & prædivite quo-* „

 dam

(c) In Nomenclatore Plantarum Panonicarum.

„*dam Lanio amicitiam & familiaritatem contraxiſſe,*
„*cujus factus ſit compater. Hujus auxilio, qui illi ex-*
„*penſas perſolvit, Tartaros denuo adgreſſus, eis totam*
„*Ungariam ademit. In hac Tartarorum fuga, cum*
„*nummos aureos, quos ex præda collegerant, Aradienſi*
„*campo abjicerent, ut inſequentes Ungaros remoraren-*
„*tur, precibus a DEO contendit, ut aurum in lapides*
„*converteret: Votum eventus ſecutus eſt. Inde fa-*
„*ctum putant, ut Aradienſis ille campus planis lapillis*
„*abundet, qui aliquando aurei nummi fuerint. Sed*
„*cum hi lapides cum Nummis Aureis, præter figuram*
„*circularem nihil habeant commune*, cum potius figura lentium inſtar utrinque convexa, & curioſa ſibique propria ſtructura, quam primus ſumma diligentia & *ἀκριβείᾳ* detexit Celeberrimus & in inquirenda hiſtoria Naturali nunquam defatigabilis Vir *Johannes Jacobus Scheuchzerus*, (d) Amicus inter primos mihi ſemper colendus, plane differant, fabula hæc ſponte concidit. Interim non adeo facile dictu eſt, ad quodnam Foſſilium, vel Petrefactorum genus hæc foſſilia ſint referen-

(d) In Specimin. Lithogr. Helvet. p. 31. & ſeq. It. in Oryctograph. Helvet. p. 326. & ſeq.

referenda, vel cui Regno Naturæ ſuam debeant originem; cum ego opinioni ſupra laudati *Scheuchzeri* (e) qui ea animalium marinorum petrefactorum Claſſi inſerere velle videtur, varias ob rationes hactenus ſubſcribere haud potui. Sed de hoc Foſſilium genere, quod Lithographis Lentium Lapideorum nomine venit, (f) cujus varias ſpecies ipſe in Muſeo meo ex variis Regionibus, quin etiam ex Gallia, Tua, ILLUSTRIS PATRONE, Munificentia poſſideo, forte alia occaſione plura.

Hæc ſunt VIR AMPLISSIME, quæ Tecum de præſenti Themate communicanda habui, quæ omnia, quousque Veritati reſpondeant perſpicaci Tuo Judicio dijudicanda relinquo. Vale, MUSARUM OCELLE, in Reipublicæ & Literariæ Ornamentum quam rectiſſime & diutiſſime, meque porro, ut cœpiſti, amare deſine nunquam. Dabam Gedani, ex Muſeo, poſtridie Calendarum Decembris Anni 1721.

(e) Oryctograph. Helvet. p. 327.

(f) Vid. Scheuchzerus l. c. & in Muſeo Diluviano.

EXPLI-

EXPLICATIO FIGURARUM.

TABULA I. Exhibet binas Matrices Cryſtallorum Montis Carmel, ſ. Melones petrefactos vulgo dictos, à Saxo arenario, cui immerſæ fuerant, liberatas, ea dimenſione, qua ex liberalitate Illuſtris Anderſonii in Muſeo meo ſervantur; & quidem Fig. 1. & 2. minorem figuræ oblongæ, per medium diviſam, ita ut Fig. 1. partem ejus convexam ſ. externam, Fig. 2. verò internam, in qua lit. A. concavitatem inæqualem minimis Cryſtallis obſitam, b. b. ſubſtantiam internam lapidis marmoream, c. c. vero quaſi corticem, colore nonnihil à ſubſtantia altera diſtinctum repræſentant. Fig. 3. & 4. oſtendunt partem alicujus Majoris, cujus externam ſ. convexam figuram Fig. 3. in qua lit. a. denotat partem ſaxi arenarii firmiter adhuc adhærentem; Fig. 4. internam ſ. concavam Cryſtallulis denſiſſime obſitam. Fig. 5. Lapides figura Cicerum ex Agro Bethlehemitico.

TABULA II. Offert Saxum, cui duæ ejusmodi Matrices Cryſtallorum ſ. Melones petrefacti, immerſæ ſunt, & quidem ita diffractæ, ut interna ſtructura appareat; ex Muſeo Anderſoniano.

Nota Cryſtallulos harum cavitates inveſtientes, non uti illas Tabulæ prioris cuſpidatas, ſed obtuſiores eſſe, ut me ſæpius laudatus D. Anderſon per literas certiorem fecit.

GEORGII

GEORGII REMUS,

M. D.

DE

AQUIS MARTIALIBUS OLONICENSIBUS,

EPISTOLA

AD

VIRUM EXCELLENTISSIMUM

ET EXPERIENTISSIMUM,

D. JOHANNEM PHILIPPUM BREYNIUM,

MED. DOCT. &c.

FAUTOREM ET AMICUM SUUM

PLURIMUM COLENDUM.

Vir Excellentiſſime, Experientiſſime, Fautor & Amice plurimum Colende.

Literarum ſilentium rite deprecatus, ſtatim ad *hiſtoriam Fontis martialis*, cujus notitiam expetis, me accingo. Diſtrictus, in quo reperiuntur aquæ hæ, communi nomine *Olonicenſis* dicitur; ipſæ tamen 30. citra urbem

quæ nomen diſtrictui dat, milliaria, ad ſexaginta trium fere graduum altitudinem ſitæ ſunt, ad eum præcipue angulum, ubi Onega lacus, antequam in majorem ſinum ad Powenez ſe extendentem, excurrit, minorem aliquem efformaſſe communiter effingitur. Scaturiunt in loco montis decliviori, minera ferri, & Sale Vitriolo Martiali ditiſſimo; ſunt limpidiſſimæ, nullius coloris, nullius odoris, ſaporis autem adſtringentis leviter ferrei, & Vitriolici, quemadmodum Pyrmontanas, vel Spadanas potius eſſe ferunt. Itaque aqua hæc ex fonte hauſta limpidiſſima ſi per aliquot horas nec in calido nec frigido ſibi relinquitur loco, turbari incipit, mox corpuſculis quibusdam flavis ad rubedinem declinantibus obfuſcatur, quæ tandem junguntur, atque formâ Ochræ rubræ fundum petunt. Ut dicam, quod res eſt, Ochra hæc omnia ſalutaris hujus fontis, ſi forte ſpirituoſum quid excipis, contenta complectitur. Quippe ſive deſtillatione, ſive evaporatione leniori & inſpiſſatione ſi aquæ hæ tractentur, ſimplicem largiuntur lympham, niſi quod quæ prima prodit, ſubacidi quid ſpirituoſi ſentire videatur: reſiduum vero dat

Ochram

Ochram omnibus modis illi ſimilem, quæ ſponte ab ipſis aquis ſecedit. Quare quod multis egregiis experimentis tentatum, & ab Excellentiſſ. Archiatro Dn. D. L. Blumentroſt examinatum eſt, unica ſequenti fere perficitur encheireſi. Aquæ nimirum ſumantur libræ 100, inditæ vaſi terreo leni igne ebulliendo evaporent per triduum, remanebit ſedimentum turbidum librarum 10. vel 12. Ochrâ ſub rubrâ imprægnatum, hoc ſi percoletur, rurſus ſeparatim obtinebis aquam limpidiſſimam, ſaporis admodum adſtringentis Vitriolici, remanente ochrâ ſale ſuo privatâ. Quodſi jam per partes hæc examinare libuerit, aquam ad ſiccitatem igne evaporato, remanebit ſal aliquod impurum fuſci coloris, quod novâ affuſâ aquâ, ut artis eſt defæcari, & certa encheireſi in cryſtallos ſubvirides elegantiſſimas efformari poteſt. Ochra vero fuſione in genuinum convertitur ferrum, cujus quidem me præſente ex 100. Aquarum libris drachmas duas obtinuimus, de ſalis vero præſentis quantitate non æqué benè conſtat ratio, quippe pro depurationis gradu plus vel minus obtineri ſolet, plerumque ad drahmas 6. colligitur. Habes Vir Excell. quæ duo

ſunt præcipua contenta, quorum ut unius nempe ferri naturam non ignoras, ita forte alterum, cujus ſit genii ſcire geſtis; cui ut ſatisfiat, ſcias ſequentibus Sal hoc ab Excell. Archiatro ſubjectum fuiſſe experimentis. 1) Linguæ impoſitum erat ſaporis acris, urentis, & Vitriolici. 2) cum pulvere gallarum in aquâ communi Tincturam faciebat nigricantem. 3) acidis admixtum haud effervefcebat. 4) etiam cum alkalicis non ebulliens 5) ſyrupi violarum colorem cæruleum in viridem mutabat. Ex quibus quamvis ſal illud neutrius eſſe generis, facile conſtet; majoris tamen certitudinis ergo, non ſine jucunditate affuſione & admixtione variorum corporum, quorum indoles nota eſt, in harum aquarum naturam inquiſitum fuit. 1) Pulveris gallarum injectione aqua hæc intra minutum in atramentum converſa eſt nigerrimum, idem accidit ex admixtione radicis tormentillæ & ex infuſo thee ex aquâ pluviali admixto. 2) Spr. Vitrioli modo dictæ Tincturæ Gallarum nigræ affuſus in colorem mutavit albicantem. 3) Sp. Sal. Ammon. colorem hunc album in gryſeum vertit. 4) Aquæ hujus fontis puræ admixtus Sp. Sal. Ammon. Sp. Corn. Cerv. Sal. Vol. Corn. Cerv.

Cerv. nullam ferè ſenſibilem produxere efferveſcentiam. 5) Sp. Vitr. Sp. 🜕. 🜆. 🜅. - - - aquæ huic admixta amicè ſe illi jungunt, absque ullo ſenſibili alicujus efferveſcentiæ ſigno. 6) Oculis cancrorum affuſa hæc aqua nullam etiam efficit commotionem. 7) Sp. Tart. admixtus huic aquæ nullam produxit quidem efferveſcentiam, verum aqua ſtatim in colorem ad flavedinem vergentem fuit mutata, mox multæ particulæ oleoſæ atque unctuoſæ quaſi inceperunt natare, quæ tandem collectæ ſuperficiem aquæ petierunt, atque ibi maſſam aliquam oleoſam formarunt. Ultimum hoc experimentum ſulphuris præſentiam arguens ſequenti occaſionem dedit operationi: Quippe Unciæ tres hujus ochræ crucibulo impoſitæ candefacto, ſcintillulas aliquas dedêre emicantes, quæ ut ſulphur adeſſe teſtabantur, ita non in magna quantitate aquis his illud ineſſe probant.

Ut tandem rem totam contraham, ex omnibus adductis experimentis patet: *aquam hanc mineralem eſſe potionem medicatam, quæ in vehiculo aquæ curſu exercitatæ, adeoque ſalubris ad libram unam continet tantillum ſpiritus acidi, ſulphuris parum, ferri grana*

duo

duo vel tria, & 4. vel 5. gr. ſalis Vitriolici Martialis duplicati. Quales vero exinde in corpus humanum redundent utilitates, & quibus imprimis opitulentur morbis aquæ hæ, cum quilibet ſuo abundet ſenſu, a priori deducere cui lubet, integrum eſto: nobis ſaltem, quid de illarum operandi modo innotuit à poſteriori, paucis memoraſſe ſufficiet. *Alvum ſervant lubricam, in nonnullis adſtrictam ſemper tamen tingendo fæces nigerrimas: per urinam operantur multum & citiſſimé. Vomitum raro excitant*, niſi ubi vel cum ſale polychreſto ſumuntur, vel ubi in nimiâ quantitate hauſtæ ſunt. *Appetitum mirum in modum excitant:* &, quod maxime miraberis, *licet ad plurimas bibantur libras, nunquam tamen, vel morâ, vel mole ſuâ moleſtæ ſunt. Primis præcipue viis medicinam faciunt.* Proſtant exempla eorum qui nauſea & vomitu ad leviſſima ingeſta per plurimos annos laborarunt, pariter eorum, qui diarrhœâ inveteratâ & lienteriâ affecti fuerant, omnes tamen in uſu aquarum hujus fontis reperierunt medelam & ſalutem. *Obſtructiones omnis generis vel tollunt, vel minuunt*: hinc quod mirari ſatis non poteſt, in duobus

ſubje-

ſubjectis Sarcoceles inſignes ab his aquis diſſolutas eſſe audivimus: polypum cordis diminuiſſe obſervavimus ipſi in pie defuncto Ex. Weyde. Quippe cum idem antea ad ſyncopen usque palpitatione cordis laboraſſet, adeo ab uſu harum aquarum levatus fuit, ut vix ullas ab illo tempore ſenſerit notas, quamvis quod negandum non eſt, non ab omni polypo arteria pulmonalis poſt mortem reperta fuerit libera. *Pulmonum affectibus non æque amicæ eſſe videntur, imprimis phthyſicis*, vel ulcere pulmonum laborantibus, hecticam tamen multum ex illis ſublevatam vidimus. Plures dedit dabitque obſervationes rite applicatus harum aquarum uſus, quarum ut hos præcurſores mitto; ita illas Tibi non invidebo, ſimulac ſufficienti experientia confirmatas novero. Supereſt, ut paucis methodum illis utendi memorem. Corpore bene pillulis ſpadanis præparato propinantur aquæ, incipiendo a tribus vel quatuor libris, adſcendendo ad 10. vel 12. continuatur in ſumma earum doſi per aliquot dies, & eodem gradu, quo adſcenſum fuerat, diminuitur. Quodſi ſegnius, quam par eſt, operentur aquæ, vel major per alvum eas edu-

E cendi

cendi fuerit ratio, ſingulis tribus diebus, drachmis quatuor ſalis Polychreſti, vel ſalis Anglicani doſi duplâ acuari ſolent. Finito aquarum uſu, qui raro ultra tres vel quatuor ſeptimanas extenditur, rurſus purgatur corpus, & rite præſcriptis regulis diæteticis ſibi vivendus dimittitur æger. Sed ohe jam ſatis! ne lector deficias; verbum amplius non addo, niſi quo Te mei non immemorem valere jubeo.

Dabam Petropoli d. 9.
Menſ. Julii 1720.

T. T.

G. REMUS.

NATHA-

NATHANAELIS SENDELII,
MEDICINÆ DOCTORIS ET REIPUBLICÆ
ELBINGENSIS PHYSICI ORDINARII,

DE

SUCCINO INDICO,

AD

VIRUM

*NOBILISSIMUM ATQUE EXPE-
RIENTISSIMUM*

DOMINUM

JOHANNEM PHILIPPUM BREYNIUM,

MEDICINÆ DOCTOREM APUD GEDANENSES
CELEBERRIMUM, ACADEMIÆ IMPERIAL. NAT.
CURIOS. ET SOCIET. REG. ANGL.
MEMBRUM,

EPISTOLA

PRODROMI LOCO ELECTROLOGIÆ SUÆ
PROPEDIEM EDENDÆ SCRIPTA.

QUodſi tempus illud animo revolvo VIR NOBILISSIME, ex quo innoteſcere mihi cœpit cum profunda Tua Eruditio, tum ſpeciatim curioſiſſimum cui totus incumbis Rei Naturalis ſtudium, ſatis id quidem longum eſt ac ſpatioſum; ſin illud tantummodo cogitatione reſumo, ex quo intimius Te noſcere, notusque pariter Tibi eſſe cœpi, brevius illud è contrario eſt atque arctioribus incluſum cancellis. Quemadmodum vero longa illa & generalior Tui notitia me jam ab eo tempore obligatum Tibi tenuit, ut in decus & laudes Tuas profuſiſſime cum Erudito Orbe ferrer, qui Te Amatorem & Reſtauratorem Rei Naturalis nullis non encomiis ornaverat; ita arctior licet, ſed familiarior Tui cognitio me Tibi multum fecit devinctiorem, catenasque vel adamantinas (quæ tamen mihi captivitas gratiſſima) amoris, amicitiæ ac obſervantiæ injecit. Certe etenim non vulgaria iſto temporis jucundiſſimo tractu amoris Tui teſtimonia ſumpſi: præclara ſunt illa atque ampla, ut neſciam plane

qua celebrem mea vota lyra? quas ſolvere grates
ſufficiam? non ſi pariter mihi vertice læto

neƈtat adoratas & Smirna & Mantua laurus
digna loquar.

Quapropter ſi tribus multa verba compleƈti licet, quæ effuſiſſimam lætitiam, qua in hunc diem perfruor & exulto, deſcribant, ſatis diƈtum puto, Amicum me inveniſſe, phœnicis inſtar rariſſimum avem, adeoque theſaurum nullis aliis bonis comparandum, & ex cujus pretioſa poſſeſſione non poſſunt non omnia omnis jucunditatis genera in me quam largiſſime redundare. Unicam ut inter multas alias nunc laude proſequar, vel ſolum me omni gaudio perfundit commercium literarum Tecum initum, quod procul dubio omnes inter alios Amicitiæ honeſtiſſimos pariter ac jucundiſſimos fruƈtus præeminet & excellit:

quantum lenta ſolent inter viburna cupreſſi.

Quemadmodum enim illud vera Eruditi vita vocari meretur; ſic & ego tum demum vitam agere mihi videbar, quando præſens pariter Tecum admiranda in Naturæ Regnis miracula, quæ ad amuſſim exhibet Muſæum Tuum curioſiſſimum, mirari & quod ultro ſequitur, ſtupendam Noſtri SUMMI NUMINIS Potentiam ac Sapientiam admirari, abſens vero etiam de iis verba Tecum commutare potui.

Noviſ-

Noviſſimum quod in hac ſparta favoris Tui dediſti Symbolum eſt nuperrima transmiſſio *Succini Indici*, quod uti gratum mihi valde fuit, ſic tamen multo gratius viſum eſt poſtmodum, quod à me Experimenta efflagitas & Rationes, *qua in parte conveniant illa, qua diſcrepent cum Succino noſtro Boruſſico.* Quo in officio mihi oblato, cum qualem qualem etiam ſatisfactionem Tibi non ingratam futuram prævidērem, hinc avidius Voluntati Tuæ aſſurrexi, id tamen antea quam ſolenniſſime abs Te petens, ut dum Te Præſente judico, atque inutiliter Soli lucem, aut mari aquam addere videor, perſpectam illam Tuam Humanitatem præſentem mihi ſiſtas, quæ dicenti animum addat atque calcar, erranti vero etiam viam monſtret.

Atque ut à linea incipiam, locumque natalem indagem, de illo quidem diſquirere copioſius, vel venas indagare non eſt animus; ſiquidem cum ad oras Benynenſes Guineæ Terræ proximas in copia colligatur, terram illam hoc bitumine fœtam & gravidam, quemadmodum noſtram Boruſſicam ultro agnoſcamus oportet: quanquam nec illis contrarius fuero, qui deficiente præſertim oculari inſpectione, fœtum hunc magis vegetabilem atque ex arboribus provenientem ſeu ſtillantem aſſeverant. Perinde enim eſt Paren-

Parentes ignoraſſe, modo Virtutes deſideratæ reſpondeant ſpei. Satius eſt in conſpectum producere glebam, ut quæ primo intuitu faciem offert fulgore & ſplendore ſatis ſuperbientem, cryſtallique vel adamantis inſtar ſplendeſcentem, ſi vel ruditer ſaltem cruſta eminentior illi detrahatur. Nec tamen ſolus hic glebæ, vel ſemper color eſt ac ſplendor, qui æmulus eſſe undulato (a) noſtro Succino mihi videtur; ſed invenias alias etiam glebas, quæ aut quadam aut tota ſui parte nebulis conſperſæ offenduntur, quas inde ad obſcura & nebuloſa (b) ſuccina referre in comparatione ad noſtra æque bene mihi placuit. De hinc & contenta varia & inter illa præcipue diverſa animalcula tùm inſectis noſtris ſimilia, tùm terræ illi propria incluſa ſervat peregrina gleba, quorum ſplendida ſepulchra jucundo ſpectaculo viſuntur, ſi nempe purior gleba eſt: Nam pari fere abundantia impuras videas, contentiſque terreis plus minus mixtas, quas inde ad impurorum (c) Succinorum genera referre non erubui, inter quas quoque tales reperiuntur, quarum laminæ ſibi invicem ſuperimpoſitæ cernuntur ex quo æque ac de noſtro ſuccino concludas, materiam ejus antequam induruerat fuiſſe liquidam.

(a) Vocant artifices Waſſer- vel Bleich-klahr.

(b) Appellant iidem Baſtarte. (c) Dicuntur Schlück.

dam. Tandem odorem levi manuum attrectatione & frictione ſpargit, ſalis volatilis ſubtilioris teſtem, quem accenſa gleba magis magisque manifeſtat, quanquam is quidem ad gratiam noſtrorum ſuccinorum non accedat, ſed tamen optimi maſtichis odorem æmuletur, ni ſuperet. Imo, quod mireris, (ut gemmæ cuncta attributa ſcias) dum polita eſt gleba, virtute attrahendi, qua noſtræ multum prædicantur, æque eſt prædita.

Requiſita pene multa quibus beneficiis ob æqualitatem ad noſtra ſuccina referri, laudibusque ſuis conſtare poſſet peregrina gleba, quas & ego eidem olim profuſiſſime attribuere non ſum dedignatus. Sed videndum & altius explorandum eſt, quid rigidiori examine tentata gleba poſſit, & quid ferre humeri ejus valeant, quid recuſent. Quemadmodum vero præcipuum Succinorum requiſitum eſt, quod illis inter lapides, & conſequenter gemmas locum permittit, durities, nec ullius niſi plane vulgaris uſus eſſent, niſi artificis manu tractari poſſent; hinc in hocce Indico artifex ipſe poſthabitis, vel in alia tempora translatis aliis circumſtantiis, inquiſitionem ſaltem agere debui, quomodo ſe ad hos labores artificum, in quibus certe cardo rei vertitur, & omnis prora ac puppis conſiſtit,

ſpeciatim ad tractationem Cultri, Serræ, limæ, tornationis, polituræ, imo denique ignis gerat. Inclareſcet ita facilius virtus ejus, nudabiturque, ſi quæ illi adeſt infamia.

Atque cultro quidem obediens eſt, ſed plus juſto. Siquidem vel unguium exploratione, quam tamen facilius uni, difficilius paulo alteri adhibeas, friabilitas ejus minusque ſolidior compages manifeſtatur. Id quod vili ejus laude quin potius magno nævo dicitur; quandoquidem vel indigena ſuccina friabiliora minusque dura ſuis vituperiis non carent, reſinis potius quam ſuccinis annumeranda, quorum laus & gloria præcipua eſt, ſi quam maxime duritie aciei cultri reſiſtunt. In peregrina certe gleba evenit, ut, dum tornationi ſubjicitur, cultro priori, (d) quo eminentiæ rudiores ſeparantur, facile obediat; aſt dum huic levigantem cultrum (e) addis, quo via ſternitur polituræ, tum eminentiæ illæ, quæ reſiſtere quodammodo cultro huic debebant, usque dum interjecta ſpatiola levigatam cum illis faciem acquirant, non ſolum non obliterantur, ſed potius cultro hocce leniſſime licet & ſuſpenſa manu adhibito novæ criſpatu-

ræ

(d) Dicitur technico vocabulo ein Schrap-Meſſer.

(e) Hoc vero ein Schlicht-Meſſer.

ræ producuntur. Atque ita vel nulla politura fieri poteſt, ut quæ levigato corpori demum favet, vel ſi quam intendis, imperfectam eam acquiris ſpatiolis ſcilicet cretâ, aut terra tripoli repletis; niſi, quod remedio quodammodo eſt, cultro priori limam ſubtiliorem levi manu & extra quidem tornationis actum adhibeas, qua facilius eminentiæ illæ dictæ deterguntur, ut & deinceps cultrum levigantem & polituram, ſed tamen cum ſumma cautione adornare poſſis: Cujus operationis totiusque laboris teſtimonium eſſe poteſt globulus ille, quem non ita pridem Tuæ Excellentiſſimæ Nobilitati tradendum curavi. Faciliorem inde, vel me non monente, polituram conjicias, ubi absque tornatione cultrum ſecantem ſubſequitur lima, præſertim ſi grandiores glebas manu tractas, ubi nec rupturæ nec fracturæ ullus eſt metus. Sic namque acquiras licet glebam glaciei inſtar perſpicuam fulgentemque, hac ſolum adhibita cautione, ne nimium ſtrenue ducatur lima, cum crebra tractione mollior gleba fieri poteſt & levigatio ſubſequens & politura inhiberi. Qualis operatio cum non ſucceſſu ſuo ſat felici deſtituatur, nec leviter etiam oculos paſcat ſplendor glebæ oculos jucunde ferientis; ſic dolendum tamen valde eſt laborem huncce ad opera-

F 2 tiones

tiones artis æque nullo modo applicari poſſe. Namque ſi grandiores haſce egregie ſplendentes glebas ſerra dividere cupis, ut lamellas acquiras, quibus arculæ, ſpecula, aut alia aliaque utenſilia ſuperinducantur, quemadmodum cum noſtris ſuccinis fieri vides, tum certe aërem verberas; quandoquidem nec ſerræ motus crebra illius incaleſcentia continuari valent, nec etiam quies hujus aliqualis prohibere poteſt, quo minus, frigus priſtinum licet contractâ glebâ, cum fractura lamellarum fruſtraneum laborem tuum impenſe doleas. Et ſi vel maxime remedium hic adhibeas, quod ſuccinis noſtris adhibetur, quando crebra perforatione & inde producta incaleſcentia (quâ tamen nullo modo, ut hæc peregrina molleſcunt) rupturæ metum faciunt, quale inter alia eſt, ut aquæ frigidæ immergantur; tum hæc Indica doloroſo experimento rumpi videas, quod dum perforavi, dum ſecui non una vice ſum expertus. Adhæc levis quoque eſſet lamellarum harum ad applicationem artis hujus uſus, ſiquidem in hoc Indico tanta colorum varietas, ac in noſtro non reperitur, quæ vero ad commendationem illius perquam neceſſaria requiri videtur.

Sed ut propius ad ignem accedam & per eundem facta experimenta explorem, tempus eſt, niſi,

quod

quod jam fere factum timeo, epiſtolæ limites tranſcendere velim; Et hic quidem, num indurationem aliquam in hiſce peregrinis promoverem, quemadmodum noveram, noſtra coctione in oleo raparum multum firmari, eam ipſam quoque experiri cœpi: Sed vere & proprie in hoc opere oleum & operam perdidiſſe me conſpexi. Quippe vix incaluit oleum, cum glebulas quasdam non ſolum ruptas, ſed & in majorem molem elatas vidi, cavitatibus quibusdam internis relictis, favis apum leviter compreſſis non diſſimilibus, qualis forma & in coctione noſtrorum ſuccinorum quandoque apparet, quæ inde quoque teneriora & friabiliora, adeoque reſinas magis fuiſſe præſumuntur: Cæteræ, quæ reſtabant glebæ utut minus eſſent ruptæ, minus tamen etiam, quantum animadvertere potui, duriores evaſerant. Nec leviorem mihique familiariorem hujus Experimenti faciendi viam neglexi, nempe ut calori candelæ ardentis ſubjicerem glebam, inquiſiturus ſimul obiter, num flexuram pateretur lamella, ut vel hoc in paſſu aptabilior ad artem videri poſſit. Sed ſtatim illa vix vili ac modico calore tentata fumum emiſit, rupturasque in exteriori ſui parte multas, ſed minores oſtendit; Cæterum vero, utut promte, imo promtius, ac è noſtro paratæ laminæ flexori obedivit, nullo modo tamen vel hac etiam probatione facta duritiem majorem acquiſivit.

Quæ omnia æqua judicii lance perpendens, cum

adeo parvum & vilem ſuccini hujus Indici, ut vocatur, uſum in operationibus artificialibus viderem, ſenſim animum deſpondi, nec ultra faces adeo magnas, ut antea quidem faciebam eidem accendi. Quin potius ex operationibus experimentisque factis, Pſeudoſuccinum hocce reſinam potius eſſe judicavi, cui tamen magna gummatis portio eſſet adjuncta, quæ firmitati & ſoliditati ejus noceret magnopere, magno alioquin pretio æſtimandam, ſi duritiem eidem vel natura dediſſet, vel adhuc dum ars donare poſſet, ut in numerum ſuccinorum verorum (quod tum quidem fieri poſſet) referri mereretur. Cui aſſerto comprobando cum plurima experimenta militare poſſent, eadem tamen aut ſtudio hic taceo, aut quia imperfecta ſunt, & me ipſum latent, non produco, eruturus forſan eadem è tenebris cum DEO & die, ubi, iisdem faventibus, majori quiete frui licebit. Unum tamen huc faciens neque infimi ſubſellii nunc reticendum non eſt. Nempe ſolutionem hujus Pſeudoſuccini cum ſpiritu vini tartariſato inſtitui, & ecce adeo promte & ſpatio unius horæ, forti licet digeſtione ſolvebatur. Saturato itâ menſtruo, cum illud nihil ultra ſolveret, abſumta ſcilicet jam dimidia ſuccini, vel potius reſinæ parte, poſt decantationem liquoris in fundo mellaginem gummoſam reperi, quæ manibus diſtrahi flectique quaqua verſum poterat, nec etiam ſeu frigori, ſeu calori expoſita veterem duri-

tiem

tiem (ſeparatâ per ſpiritum reſinoſitate) acquirebat. Tanto facili pariter ac felici ſucceſſu non levi gaudio exultans denuo mellaginem illam & ſpiritu, & aqua ſolvere tentavi, ſed nulli horum obedivit amplius; accenſa tamen, ut olim, odorem ſparſit, ſed magis fuliginoſum minusque gradum. Quis ex hac operatione, quæ tamen altioris adhuc indaginis eſt, uſus fluat, non eſt, ut multis deſcribam, Tuo ſolum judicio, VIR NOBILISSIME, relinquens vernicem ex hac ſolutione prodeuntem, puritate aquæ limpidiſſimæ nil quicquam cedentem, & forſan multis aliis laudatiſſimis præferendam. Quibus porro operationibus faveat experimentum hocce, inquirendum altius eſt. Ego infuſione guttarum aliquot in aquam ſimplicem eam ex cœruleo lactescentem acquiſivi, viſu ſuavem, nec odore ingratam, cosmeticum forſan charius futuram ſexui elegantiori, quia novum illud eſt, nec minus rarum. Nec deſpero inter cæteros uſus bonos & hunc exſpectari à Pſeudoſuccino noſtro poſſe, ut parandis vitris uſtoriis, & iis quidem ob ſummam claritatem optimæ notæ, inſerviat, qualius generis aliud aliudque parandum propediem in me ſuſcipiam. Cæterum utrum plures etiam in foro medico poſſideat dotes, uti ob odorem ſalis volatilis non dubitatur, ut ex eodem oleum aliquod oleo ſuccineo noſtro æmulum deſtillari poſſit, tempore incluſus experiri non potui, nec etiam tanta ſuc-

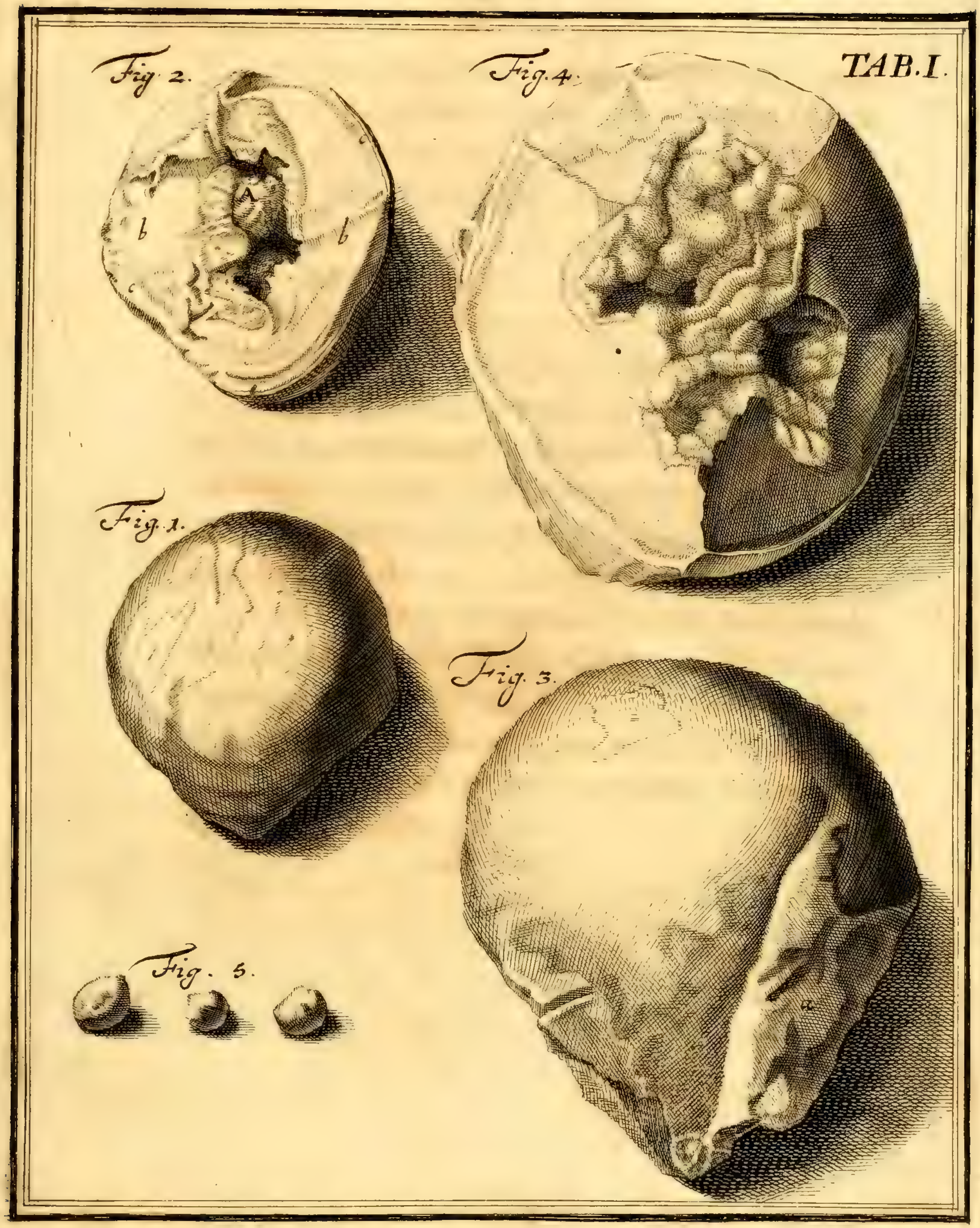
cini

cini hujus quantitas mihi ſuperfuit, qualis ad operationem neceſſaria requirebatur. Interim illud magis magisque credere inducor, plures longe ſub hac gleba Indica latere uſus, quos aliquando dies forſan lucidius in apricum dabit. Ego id unum ſolummodo in ardentiſſimis votis habeo terque quaterque exoptatiſſima Tua Præſentia frui, eidemque coram plenius animi mei ſenſa exponere, qui nunc dum raptim ſcribo & brevitati ſtudeo non negare poſſum quisquilias volantes, & venti ſpolia, corrigenda aliquando & diſſipanda, ubi Electrologiæ propediem edendæ ultimam limam ſum additurus. Nunc certe conamini huic vili ex aſſe à Te ſatisfactum mihi perſuadeo, ſi illud ipſum non fusque deque habueris, præſertim cum lineæ iſtæ Te ſuadente ſolum lucem vident, involvendæ alias tenebris plusquam Cimmeriis.

Hiſce vale, VIR NOBILISSIME, atque DEO TER OPTIMO MAXIMO clementiſſime concedente ultra penſum feliciſſime vive, ut per Te inpoſterum quoque ſalutaria incrementa capiat Reſpublica Medica innumeris augmentis & ſplendore ornetur familia Tua ſplendidiſſima, & ſolatio denique ſuaviſſimo fruantur amici, quos inter manſurus ſum vel Attica fide conſtantior

dum juga montis aper, fluvios dum piſcis amabit.

Dabam Elbingæ è Muſæo die
1. Octobris A.R.O. 1721.

TAB.I.
Fig. 2.
Fig. 4.
Fig. 1.
Fig. 3.
Fig. 5.

TAB. II.

[illegible]